

UZASADNIENIE

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. w pozwie wniesionym w dniu 16 września 2016r. (k. 2 – 7), skierowanym przeciwko R. S., wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódki umowy darowizny z dnia 9 lipca 2013r., zawartej pomiędzy P. R. i pozwanym, której przedmiotem jest nieruchomość położona w miejscowości K., gmina Z. – działki numer (...).

Powódka podniosła w uzasadnieniu pozwu, że w dniu 13 czerwca 2003r. udzieliła i J. R. i B. R. pożyczki. Zobowiązania wynikające z umowy pożyczki zostały objęte tytułem wykonawczym w postaci prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 września 2012r. w sprawie III Nc 153/12 przeciwko P. R. i B. R., opatrzonym klauzulą wykonalności z dnia 10 kwietnia 2013r. Egzekucja należności objętej tym tytułem wykonawczym została wszczęta na skutek wniosku z dnia 25 kwietnia 2013r. i okazała się bezskuteczna. W dniu 9 lipca 2013r. P. R. darował pozwanemu nieruchomość opisaną w petitum pozwu. Umowa ta została zawarta już po wszczęciu egzekucji, a zatem dłużnik w dacie zawierania umowy powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu kwot wynikających z wydanego przeciwko niemu tytułu wykonawczego. Przeniesienie własności nieruchomości zostało dokonane ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a skoro umowa przeniesienia własności miała charakter nieodpłatny, to wierzyciel może żądać uznania takiej czynności za bezskuteczną, chociażby osoba trzecia nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła dowiedzieć się, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycielki. Powódka wskazała, że koszty procesu wynikające z tytułu wykonawczego zostały opłacone.

Postanowieniem z dnia 30 września 2016r. (k. 36 – 38) Sąd uwzględnił złożony w pozwie wniosek o udzielenie zabezpieczenia przez wpisanie do księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości opisanej w pozwie zakazu jej zbywania przez pozwanego.

Pozwany w odpowiedzi na pozew z dnia 4 listopada 2016r. (data złożenia, k. 41 – 47) wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Pozwany podniósł, że nie pozostawał z dłużnikiem w stałych relacjach gospodarczych. W 2008r. pozwany na prośbę dłużnika zaciągnął kredyt hipoteczny, a dłużnik zobowiązał się do spłaty całości kredytu. Pozwany wyjaśnił, że posiadał zobowiązania, które spłacał, przez co nie uzyskiwałby dodatkowego dofinansowania kredytowego na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej. Dłużnik poręczył za zobowiązania pozwanego oraz wyraził zgodę na wpis hipoteki banku na przedmiotowej nieruchomości dłużnika, dyspozycję wypłaty kredytu poczyniono na rzecz dłużnika. W celu zabezpieczenia roszczenia pozwanego wobec dłużnika, udzielił on pozwanemu pełnomocnictwa do sprzedaży przedmiotowej nieruchomości, której cena zostałaby przeznaczona na zwrot kwoty dofinansowania udzielonego przez pozwanego w przypadku braku środków finansowych po stronie dłużnika na spłatę zobowiązania wobec pozwanego. Wskutek braku woli spłaty kredytu oraz braku potencjalnych nabywców nieruchomości dłużnika, w celu wykonania zobowiązania z tytułu zwrotu kredytu, za zgodą pozwanego, zgodnie z art. 453 KC dłużnik przeniósł na pozwanego własność swojej nieruchomości mocą umowy darowizny z dnia 9 lipca 2013r. Przysporzenie poczynione przez dłużnika na rzecz pozwanego miało charakter odpłatny, bowiem pozwany otrzymał świadczenie o zrównoważonym skutku ekonomicznym. Pozwany rozpoczął spłacać kredyt jeszcze przed zawarciem umowy darowizny.

W tym stanie rzeczy, w ocenie pozwanego, pozwany w razie skierowania przez powoda egzekucji do nieruchomości zostałby pozbawiony należnego mu świadczenia. Powód nie może żądać uznania za bezskuteczną wobec niego czynności prawnej *datio in solutum*, przez którą dłużnik doprowadził do wygaśnięcia zobowiązania wobec pozwanego, który otrzymał świadczenie o zrównoważonym skutku ekonomicznym, w związku z czym powództwo podlega oddaleniu. Skoro zaskarżona czynność była czynnością odpłatną, analizie podlega przesłanka złej wiary pozwanego. Pozwany zbadał wpisy w księdze wieczystej przedmiotowej nieruchomości i za wyjątkiem hipoteki na rzecz banku,

który udzielił kredytu pozwanemu, brak było okoliczności wskazujących na niewypłacalność dłużnika. Pozwany na darowanej nieruchomości prowadzi działalność rolniczą.

Powódka w replice na odpowiedź na pozew (pismo procesowe złożone w dniu 29 grudnia 2016r., k. 94 – 98) podniosła, że pozwany nie przedstawił dokumentu, z którego wynika dyspozycja wypłaty kredytu na rzecz dłużnika, jak też potwierdzającego otrzymanie przez niego środków pieniężnych z kredytu, a gdy chodzi o treść pełnomocnictwa, w dokumencie brak jest potwierdzenia, że celem wystawienia pełnomocnictwa było zabezpieczenie roszczenia pozwanego o zwrot środków uzyskanych przez dłużnika z kredytu. Pozwany nie wykazał, że sponosił kredyt, ani też faktu prowadzenia działalności rolnej na przedmiotowej nieruchomości, a z wpisu w rejestrze REGON wynika, że pozwany prowadzi „działalność taksówek osobowych”. Zarzuty od nakazu zapłaty dłużnik wniósł w październiku 2012r., zatem już wtedy wiedział o zadłużeniu wobec powódki i nie ma znaczenia, kiedy dowiedział się o wszczęciu egzekucji. Skoro dłużnik w 2008r. zwrócił się do pozwanego z prośbą o udzielenie pomocy finansowej, to pozwany musiał wiedzieć, że dłużnik nie posiada zdolności kredytowej, a brak woli dłużnika do regulowania rzekomego zobowiązania wobec pozwanego, powinien tę wiedzę ugruntować. Z brzmienia umowy darowizny nie wynika, że na dłużniku ciąży zobowiązanie wobec pozwanego, jest to typowa umowa darowizny. Pozwany powołał się na ograniczenia dowodowe związane z niezachowaniem formy dokumentowej przy zawieraniu umowy pożyczki i nie wyraził zgody na przeprowadzenie osobowych źródeł dowodowych na okoliczność umowy pożyczki pomiędzy pozwanym i dłużnikiem.

Pozwany w piśmie procesowym złożonym w dniu 8 marca 2017r. (k. 122 – 125) podniósł, że uzyskane od banku potwierdzenia wpłat przez pozwanego z tytułu spłaty kredytu oraz dyspozycja wypłaty kredytu bezpośrednio na rzecz dłużnika, pozwolą na uprawdopodobnienie dokumentem faktu zawarcia między pozwanym i dłużnikiem umowy pożyczki, a to umożliwi przesłuchanie pozwanego i świadka (dłużnika powódki), zgodnie z art. 74 § 2 KC.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Pozwany i P. R. są kolegami od około 20 lat i utrzymują ze sobą „żywe” kontakty.

(zeznania świadka P. R.,

protokół rozprawy - czas nagrania 00. 03.33 – 00.31. 03, k. 195 odwrót)

Pozwany w dniu 18 lutego 2008r. zawarł umowę kredytu hipotecznego z (...) Bank S.A w K., na mocy której Bank udzielił mu kredytu w kwocie 76.671,26 zł, indeksowanego kursem (...). Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest m.in. hipoteka kaucyjna na rzecz Banku na nieruchomości położonej w K., gmina Z. – działki nr (...) o powierzchni 22.400 m², której właścicielem jest P. R..

(umowa kredytu k.49 - 60)

Pieniądze z kredytu w kwocie 72.000 zł zostały przelane przez Bank na konto bankowe P. R..

(potwierdzenie wypłaty środków k. 129)

W okresie luty 2008r. – kwiecień 2017r. dokonano wpłat tytułem spłaty kredytu w łącznej wysokości 28.612,90 złotych oraz 10.627,68 CHF.

(zaświadczenie k. 133)

W dniu 21 lutego 2008r. P. R. udzielił pozwanemu notarialnego pełnomocnictwa do sprzedaży nieruchomości położonej we wsi K., gmina Z., oznaczonej jako działki nr: (...) o łącznej powierzchni 2,2400 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Belchatowie urządzona jest księga wieczysta nr (...).

(pełnomocnictwo k. 72-74)

W dniu 13 czerwca 2003r. powódka udzieliła J. R. i B. R. pożyczki w wysokości 200.000 zł. Zabezpieczeniem spłaty pożyczki jest weksel wystawiony m.in. przez P. R.. Pismem z dnia 21 marca 2005r. umowa pożyczki została wypowiedziana, a prawomocnym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 września 2012r. w sprawie III Nc 153/12 nakazano P. R., aby zapłacił powódce 78.047,96 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

(umowa k. 12 – 15, weksel k. 18, nakaz zapłaty zaopatrzonej w klauzulę wykonalności k. 21)

W dniu 31 maja 2013r. do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Pabianicach M. J. wpłynął wniosek powódki przeciwko P. R. o wszczęcie egzekucji świadczenia pieniężnego wynikającego z powyższego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2013r.

(wniosek egzekucyjny k. 22, potwierdzenie odbioru k. 23 - 24)

W dniu 9 lipca 2013r. P. R. darował pozwanemu nieruchomość położoną w miejscowości K., gmina Z., oznaczoną jako działka nr: (...) o powierzchni 2,2400 ha. W chwili zawarcia umowy darowizny w dziale IV księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla tej nieruchomości przez Sąd Rejonowy w Bełchatowie wpisana była hipoteka kaucyjna do kwoty 130.341,14 zł na rzecz (...) Bank S.A w K., tytułem zabezpieczenia spłaty kredytu wynikającego z umowy z dnia 18 lutego 2008r.

(akt notarialny k. 27 – 29, odpis księgi wieczystej k. 30 - 32)

Postępowanie egzekucyjne z wniosku powódki przeciwko P. R. prowadzone pod sygn. akt Km 1293/13 okazało się bezskuteczne.

(wysłuchanie wierzyciela k. 25 - 26)

Koszty postępowania należne powódce, a wynikające z opisanego wyżej tytułu wykonawczego zostały spłacone.

(oświadczenie powódki k. 5)

Sąd nie dał wiary zeznaniom pozwanego oraz świadka P. R. (dłużnika powódki), zgodnie z którymi pozwany udzielił dłużnikowi powódki pożyczki pieniędzy uzyskanych z kredytu.

Biorąc pod uwagę rzekomą wysokość przedmiotu pożyczki, zgodnie z art. 720 § 2 KC umowa taka powinna być stwierdzona pismem; forma ta jest zastrzeżona dla celów dowodowych.

Ani pozwany, ani P. R. nie wykazali, że dokument obejmujący czynność darowizny został zgubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią, w związku z czym w świetle art. 246 KPC – dowód ze świadków oraz z przesłuchania stron między uczestnikami czynności darowizny jest niedopuszczalny.

Skoro przepis art. 720 § 2 KC zastrzega formę pisemną dla celów dowodowych, to w pewnych sytuacjach dowód z zeznań świadków lub przesłuchania stron jest dopuszczalny także w wypadkach określonych w Kodeksie cywilnym (art. 246 in fine KPC).

Zgodnie z art. 74 § 1 KC, co do zasady zastrzeżenie formy pisemnej dla celów dowodowych ma ten skutek, że w razie niezachowania formy pisemnej nie jest dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności, jednakże mimo niezachowania formy pisemnej dla celów dowodowych, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron jest dopuszczalny jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę, jeżeli konsument tego żąda w sporze z przedsiębiorcą, albo jeżeli fakt dokonania czynności będzie uprawdopodobniony za pomocą pisma (art 74 § 2 KC).

Powódka nie wyraziła zgody na przesłuchanie pozwanego oraz swojego dłużnika na okoliczność umowy pożyczki, a dokonanie czynności w postaci tej umowy nie zostało uprawdopodobnione za pomocą pisma.

Uprawdopodobnienie za pomocą pisma stanowi tzw. początek dowodu na piśmie. Chodzi tu o każde pismo, które pozostaje w związku z czynnością, dla której zastrzeżona jest forma pisemna, np. listy, treść pozwu, czy też protokołu sądowego w innej sprawie.

Pozwany nie uprawdopodobnił faktu zawarcia umowy pożyczki z dłużnikiem powódki, bowiem nie przedstawił żadnego pisma, które pozostawałoby w związku z umową pożyczki. Przedstawił wyłącznie pisma (dokumenty) w związku z umową kredytu, wypłatą środków pieniężnych z kredytu, ze spłatą kredytu oraz pełnomocnictwo.

W tych okolicznościach, Sąd pominął zeznania pozwanego oraz dłużnika na okoliczność umowy pożyczki (por. wyrok SA w Łodzi z dnia 11 lutego 2008r. w sprawie I ACa 1072/07).

Pozwany, składając zeznania, inaczej aniżeli dłużnik powódki, przedstawił charakter znajomości z nim – zeznał, że „znał” P. R. (k. 345), natomiast P. R. zeznał, że pozwany jest jego kolegą, z którym od około 20 lat utrzymuje „żywe kontakty” (k. 195 odwrot).

Co do charakteru tej znajomości, Sąd uznał za wiarygodne zeznania P. R., zaś zeznania pozwanego wpisują się w jego linię obrony przed roszczeniem pozwu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest uzasadnione i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 527 §1 KC, w sytuacji gdy na skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskuje korzyść majątkową, każdy z wierzycieli ma prawo żądania uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Ustawodawca w przepisie art. 527 § 2 KC przyjął, iż czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed dokonaniem czynności.

W przedmiotowej sprawie badaniu Sądu podlega istnienie przesłanek skargi pauliańskiej, zdefiniowanych w art. 527 KC, a mianowicie faktu pokrzywdzenia wierzycieli wskutek działania dłużnika, świadomości dłużnika co do tego pokrzywdzenia i wiedza lub możliwość przy zachowaniu należytej staranności dowiedzenia się o tym osoby trzeciej, która uzyskała korzyść.

Ciężar udowodnienia istnienia tych przesłanek spoczywa na wierzycielu (art. 6 KC).

Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu przepisu art. 527 KC oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej wierzycielowi przeciwko dłużnikowi. Dla skorzystania z akcji pauliańskiej przez wierzyciela wystarczy wykazanie, że niemożliwe okazało się wobec stanu majątku dłużnika zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela (wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r. w sprawie sygn. akt III CKN 554/98, Lex nr 52736).

Między niewypłacalnością dłużnika a podjęciem przez niego czynności prawnej musi zachodzić związek przyczynowy. Podkreślić należy, iż oceny tego związku przyczynowego oraz tego, czy czynność prawna dłużnika przez wierzyciela należy ocenić nie według chwili jej dokonania, ale według chwili jej zaskarżenia. Stanowisko takie jest zaakceptowane przez doktrynę prawa cywilnego, jak i judykaturę (teza 3 do art. 527 KC, Komentarz do Kodeksu Cywilnego Księga Trzecia, Zobowiązania Tom 1, Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1996 s. 508, orzeczenie SN z dnia 22 marca 2001r. w sprawie sygn. akt V CKN 280/00, Lex nr 52793).

Zaskarżyć w drodze skargi pauliańskiej można tylko taką czynność prawną, której skutkiem jest zmniejszenie majątku dłużnika, bądź z tego powodu, że z majątku tego coś ubyło, bądź też nie weszło do niego to, co mogłoby bez tej czynności wejść. Ta zmiana w majątku dłużnika musi być połączona z korzyścią osoby trzeciej, które na skutek czynności prawnej

dłużnika nabywa prawo lub zostaje zwolniona z obowiązku. Wytoczenie powództwa z art. 527 § 1 KC warunkuje istnienie wierzytelności pieniężnej, która powinna istnieć zarówno w chwili dokonywania czynności krzywdzącej, jak i w chwili wytoczenia powództwa, przy czym wierzytelności nie musi być potwierdzona tytułem wykonawczym.

W rozpoznawanej sprawie bezsporne jest, iż powódka jest wierzycielem, a jej wierzytelność wynika z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 18 września 2012r. w sprawie sygn. III Nc 153/12. Wierzytelność powódki istniała w chwili dokonywania zaskarżonej czynności w dniu 9 lipca 2013r. oraz w dniu 16 września 2016r., tj. w chwili wytoczenia powództwa.

Podkreślić należy, że okoliczność, czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności, lecz według w chwili jej zaskarżenia.

Warunkiem zasadności powództwa opartego na przepisie art. 527 KC jest, aby dłużnik miał świadomość, że działa na szkodę wierzycieli. Dla spełnienia tej przesłanki wystarczy świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się.

Z dokonanych ustaleń wynika jednoznacznie, że dłużnik powódki świadomie wyzbył się na rzecz pozwanego istotnego składnika majątkowego w postaci prawa własności nieruchomości rolnej położonej w miejscowości K. w celu pokrzywdzenia wierzyciela, tj. powodowej Agencji. Egzekucja została wszczęta w dniu 3 czerwca 2013r. (zawiadomienie k. 337) a do zbycia nieruchomości doszło w dniu 9 lipca 2013r. Zbieżność tych dat nie jest przypadkowa i świadczy ewidentnie, że dłużnik chciał „uciec” z majątkiem, aby udaremnić prowadzoną przeciwko niemu egzekucję, która w wyniku tego zbycia okazała się bezskuteczna, co spowodowało niemożność powódki zaspokojenia swojej wierzytelności w stosunku do P. R..

W tej sytuacji, wyzbycie się przez dłużnika nieruchomości w dniu 9 lipca 2013r. uznać należy za czynność prawna dokonaną z pokrzywdzeniem powódki w rozumieniu przepisu art. 527 §2 KC.

W wyniku dokonania zaskarżonej czynności, korzyść majątkową uzyskał pozwany, w ocenie Sądu – osoba będąca z dłużnikiem w bliskim stosunku.

Zatem w rozpoznawanej sprawie ma zastosowanie przepis art. 527 § 3 KC, który wprowadza domniemanie działające na korzyść wierzyciela występującego ze skargą pauliańską. W wypadku, gdy wykaże on, że czynność prawna dokonana przez dłużnika przyniosła korzyść majątkową osobie pozostającej w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta widziała o świadomym pokrzywdzeniu wierzyciela przez dłużnika. Pojęcie bliskich stosunków rozumiane jest – tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie – szeroko i obejmuje zarówno osoby pozostające z dłużnikiem w stosunkach rodzinnych, jak i osoby pozostające z nim w stosunkach o charakterze osobistym.

„Bliski stosunek” z dłużnikiem oznacza faktyczne więzi uczuciowe, przyjaźń, bliską znajomość, wdzięczność itp., a więc faktyczną bliskość pozwalającą przyjąć, że osoba trzecia mogła znać sytuację majątkową dłużnika i cel jego działań.

Pojęcie owych „bliskich stosunków” rozumiane jest szeroko, zarówno w piśmiennictwie, jak i orzecznictwie. Zaliczeniu do osób będących z dłużnikiem w takich stosunkach podlegać będą, poza bliskimi członkami rodziny, przede wszystkim przyjaciele i koledzy (por. Agnieszka Rzetecka-Gil – Komentarz do art. 527 KC i powołane tamże orzecznictwo, Lex).

Przenosząc powyższe rozważania do realiów rozpoznawanej sprawy, podnieść należy, że dłużnik zeznał przed Sądem (nota bene zgłoszony przez pozwanego na świadka), że pozwany to kolega, którego zna od około 20 lat i utrzymuje z pozwanym „żywe” kontakty (k. 195 odwrot), a więc innymi słowy – intensywne, bliskie, co wyczerpuje pojęcie „bliskiego stosunku” w rozumieniu art. 527 § 3 KC. Dodatkową okolicznością przemawiającą za przypisaniem pozwanemu stosunku bliskości z dłużnikiem, poza 20-letnią bliską znajomością, jest udzielenie pozwanemu przez dłużnika pełnomocnictwa do sprzedaży nieruchomości, co świadczy o szczególnym zaufaniu, jakim dłużnik darzył pozwanego.

Domniemanie, o którym mowa w art. 527 §3 KC, nie zostało przez dłużnika wzruszone (obalone).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Sąd uznał, iż zostały spełnione przesłanki zasadności skargi pauliańskiej, określone w przepisie art. 527 KC i uwzględnił powództwo.

Powódka oświadczyła w pozwie, że wierzytelność w postaci kosztów postępowania nakazowego została spełniona, w związku z czym nie została objęta ochroną w punkcie 1. sentencji wyroku.

Sąd uznał, że pozwany nie zwolnił się od zadośćuczynienia roszczeniu powódki w trybie art. 533 KC. Samo wskazanie mienia dłużnika nie jest równoznaczne ze wskazaniem mienia wystarczającego do zaspokojenia powódki. W orzecznictwie trafnie podnosi się, że musi to być mienie realnie służące zaspokojeniu i nie można wymagać od wierzyciela, aby wszczynał kolejną egzekucję, mnożył związane z tym koszty i wreszcie przyjmował na siebie skutki niepowodzeń kolejnej egzekucji (por. wyrok SA w Łodzi z dnia 6 grudnia 2012r. w sprawie I ACa 920/12 i powołane tamże orzecznictwo).

Pozwany przegrał sprawę, zatem pomyśli art. 98 § 1 KPC obciążono go kosztami procesu poniesionymi przez powódkę (5.629 zł – opłata od pozwu, 7.217 zł – koszty zastępstwa procesowego).

ZARZĄDZENIE

Doręczyć odpisy wyroku z uzasadnieniem pełnomocnikom stron.